

Nurullah Soylar

<https://orcid.org/0000-0002-5562-8490>

Dr. Türkiye, soylarnurullah@gmail.com

Atıf Künyesi / Citation Info

Soylar, N. (2025). Emir Timur'un Seferlerde Kullanmış Olduğu Savaş Stratejileri *AkademikTarihve DüşünceDergisi*, 12 (1), 250-265.

Emir Timur'un Seferlerde Kullanmış Olduğu Savaş Stratejileri

Öz

Emir Timur, Türk ve dünya tarihinde önemli bir yere sahiptir. Kendisi, hükümdarlığı boyunca birçok sefere çıkmış ve bu seferlerin bazıları yıllar sürmüştür. Yapılan detaylı planlama ve yoğun hazırlıklar ile oluşturulan bu seferler sonucunda Emir Timur, Harezmi, Doğu Türkistan, Altın Orda Devleti toprakları, Azerbaycan, Hindistan, İran, Irak, Suriye ve Anadolu coğrafyalarını ele geçirerek karşısına çıkan tüm rakiplerini yenmeyi başarmıştır. O, düşmanı olarak gördüğü devletlerin önemli merkezlerini yerle bir etmiş, ele geçirdiği bölgelerde yaşayan ileri gelenleri, âlim ve sanatkârları da başkenti Semerkand'a getirmiştir. Öldüğünde ardında büyük bir imparatorluk bırakan Emir Timur, bu başarısını seferleri boyunca kullanmış olduğu askeri yöntemlere borçludur. O, sefer öncesinde, sırasında ve sonrasında uyguladığı stratejiler sayesinde hükümdarlığı boyunca yenilmemiş ve kurduğu imparatorluk ile tarihte yerini almayı başarmıştır. Bu makalede Emir Timur'un savaş stratejileri literatür kaynakları ışığında incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Emir Timur, Türkistan Tarihi, Timurlular

War Strategies Used by Emir Timur in the Campaigns

Abstract

Emir Timur has an important place in Turkish and world history. He went on many expeditions during his reign and some of these expeditions lasted for years. As a result of these campaigns, which were created with detailed planning and intensive preparations, Emir Timur managed to defeat all his rivals by conquering Khwarezm, East Turkestan, the lands of the Golden Horde State, Azerbaijan,

India, Iran, Iraq, Syria and Anatolia. He destroyed the important centres of the states he considered as his enemies and brought the dignitaries, scholars and artisans living in the regions he conquered to his capital Samarkand. Emir Timur, who left behind a great empire when he died, owed this success to the military methods he used during his campaigns. Thanks to the strategies he employed before, during and after his campaigns, he remained undefeated throughout his reign and managed to take his place in history with the empire he established. In this article, Emir Timur's war strategies are analysed in the light of literature sources.

Keywords: Emir Timur, History of Turkestan, Timurids

Giriş

Emir Timur'un hükümdarlığı boyunca (1370-1405) Türk ve dünya tarihine yön veren önemli bir şahsiyet olduğu aşikârdır. 25 Şaban 736/8 Nisan 1336'da Özbekistan'ın Keş şehrinde doğan Emir Timur, Barlas boyuna mensuptur. Bölgesel beylerden biri olan babası Turagay 761/1360 yılında ölmüş ve yerine geçen amcası Hacı Barlas da 762/1361'de öldürülünce Emir Timur, Barlas boyunun reisi olmuştur. Emir Timur, genç yaşlarından itibaren bir askeri lider olarak kendini göstermiştir (Yezdî, 1387, s. 234; Aka, 2012, s. 173). 771/1370 yılında Çağatay Hanlığının batısını kontrol altına almış ve Semerkant'ı başkent yaparak Timurlu Devleti'ni kurmuştur. 1370'den 1405'e kadar yaptığı seferlerle İran, Irak, Suriye, Azerbaycan, Deşt-i Kıpçak, Anadolu, Hindistan ve Türkistan'ın büyük bir bölümünü ele geçirmiş ve öldüğünde ardındakendi adını taşıyan büyük bir imparatorluk bırakmıştır (Yezdî, 1363, s. 234-235; Şâmî, 1987, s. 73; Aka, 1991, s. 5; Yüksel, 2004, s. 85).

Emir Timur, 1370 yılında Çağatay Hanlığının batısını kontrol altına aldıktan sonra, yıllar sürecek olan seferlerine başlamıştır. Altın Orda hükümdarı Toktamış Han'ı yenmiş, ardından Anadolu'ya 1394-1396 ve 1402 yıllarında olmak üzere iki sefer düzenlenmiştir. Ankara Savaşı'nda (1402) Yıldırım Bayezid'i yenerek Anadolu'yu da hâkimiyeti altına almayı başarmıştır. Emir Timur, Ankara Savaşı'ndan sonra Anadolu'da icra ettiği ileri harekât ile Osmanlı Devleti'nin başkenti Bursa'yı yağmalatmış, bölgedeki şehirleri birer birer itaat altına almış ve son olarak İzmir'i de ele geçirerek bu seferini nihayete erdirmiştir. Geri dönerken bölgeyi beyliklere dağıtmak suretiyle Anadolu'da siyasi bütünlüğü ortadan kaldırarak oluşturduğu yeni siyasi yapıları da kendisine medyun ve bağımlı hale getirmiştir (Alan, 2007, s. 337-338; Andican, 2019, s. 330-331). Emir Timur Suriye üzerine yaptığı seferleri sonucunda, Şam, Humus ve Halep gibi önemli şehirleri ele geçirmiştir. Onun Anadolu ve Suriye üzerine seferleri sonrasında, Timurlu Devleti'nin sınırları genişleyerek Türkistan'ın birliği sağlanmış ve bu bölge tek bir devletin idaresi altına girmiştir. Batı'da yaptığı seferler sonucunda yönünü yeniden doğuya çeviren Emir Timur, Çin üzerine yapacağı

sefer öncesi arkasında güçlü bir devlet bırakmamış, Suriye'nin zenginliklerini ve ticaret yollarını da ele geçirmiştir. Nihai seferini Çin üzerine tertip eden Emir Timur, sefer esnasında 1405 yılında Otrar'da hayatını kaybetmiştir (Alan, 2007, s. 338-340; Andican, 2019, s. 331-333).

Emir Timur'un çoğu zaman seferlerine çıkmadan önce kadim Türk geleneği olan kengeş, toy ya da kurultay adı verilen bir toplantı düzenlediği bilinmektedir. Bu mecliste şehzadeler, ileri gelen beyler, şehir darugaları gibi üst düzey kişiler yer alırdı. Bu toplantıda, yapılacak sefer hakkında görüşler alınır, ileri gelen devlet adamlarının cesaret ve şevklerini artıracak konuşmalar yapılır, komutan ve beylere görevler verilirdi (Clavijo, 2016, s. 31). Emir Timur bu meclisin ardından yeniden güvendiği ve kendisine yakın isimler olan Süleyman Şah, Kumari, Seyfettin, Allahdad, Şah Melik ve Şeyh Nureddin gibi beylerden oluşan bir toplantı daha düzenlerdi. Bu mecliste sefer hakkında detaylı bir istişarede bulunulur ve çıkılacak sefer için son kararlar verilirdi. Her ne kadar bu toplantı ve istişareler yapılmış olsa da nihai karar Emir Timur tarafından alınırdı (Arabşah, 1339, s. 300-302; Yüksel, 2004, s. 99). Ardından tavaçılar dört bir yana dağılarak asker toplar, ordu için silah ve erzak hazırlıkları yapılırdı.

Emir Timur, yakın çevresinde bulunan devletin ileri gelenleri ve komutanlarının verdiği emirlere koşulsuz uymalarını istemiştir. Bu itaatin temini için onların arzularını yerine getirmiş, kimisinin yüksek memuriyetlerle ödüllendirirken kimisini de cezalandırarak korkutmak suretiyle her birinin bir şekilde kendisine boyun eğmesini sağlamıştır. Ona boyun eğmek istemeyenlerin aleyhinde fitneler ve isyanlar çıkarttırıp onlara rakip olabilecek kişileri desteklemiş ve günün sonunda bir şekilde kendisine rakip olabilecek kişileri ya itaate zorlamış ya da saf dışı bırakmayı başarmıştır (Özer, 1945).

1. İstihbarat Birimleri ve Öncü Birlikler

Emir Timur'un sefere çıkmadan önce ve sefer sırasında kullandığı, onun ve ordularının fetihten fetihe koşmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri haber alma teşkilatı olmuştur. Bu sayede fethedeceği yer ve hâkimleri hakkında detaylı malumat edinmiştir. Bu konuda İbn Arabşah eserinde şu bilgiyi vermektedir:

“...Emir Allahdâd'a bir mektup göndererek şark ve Çin topraklarına kadar bulunduğu bölgenin genel durumunu, tepe, dağ, nehir, dere ve yollarını, kale ve hisarları, şehir ve köyleri, bozkır ve çölleri, önemli yer ve kavşakları, orada yaşayan kabile ve obaları, dar ve geniş yerleri, konak ve menzilleri, mamur ve harap şehirleri tek tek göstermesini istedi.

Ayrıca iki menzil arası mesafeyi, iki merhale arasındaki yol durumunu en detaylı şekilde bildirmesini emretti” (Arabşah, 1339, s. 198-199; Arabşah, 2012, s. 326).

Buradan da anlaşılacağı gibi Emir Timur daha Anadolu seferine giderken bir sonraki adımı düşünerek Çin seferi öncesi detaylı bilgi sahibi olmak istemektedir.

Sefer öncesi görevlendirilen kişiler sadece sefer güzergâhı hakkında bilgi vermekle kalmayarak hedef bölgede bir takım propaganda faaliyetleri de yürütürlerdi. Bu görevliler arasında sufiler, tüccarlar, güreşçiler, sanatkârlar, müneccimler, kalenderiler, denizciler, sucular, sihirbazlar ve afsuncular gibi birçok meslekten şahıslar bulunurdu (Aka, 1991, s. 111-112).

Emir Timur’un haber alma teşkilatının dönemine göre oldukça ileri bir seviyede olduğu ortadadır. Timur düşmanlığı ile tanınan İbn Arabşah’ın yazmış olduğu eserinde dahi bu durum şu şekilde aktarılmaktadır:

“...Her yere muhbirler göndermiş, kalan topraklarına ise casuslar yerleştirmişti. Timur’un casusları sıradan bir çerçeci, büyük bir tacir, ahlaksız bir pehlivan, belalı bir kabadayı, çilekeş, zanaatkâr, müneccim, haneberduş, çenesi düşük kalender, gezgin derviş, denizci, kürekçi, seyyah, kibar bir saka, şakacı bir çizme ustası, albastı ve fitne fücür bir nine, tecrübeli, ilim tahsil etmek için doğudan batıya dolaşan talib-i ilk kıyafetinde gezinirlerdi. Bunların tamamı omuzlarına yükledikleri vazife konusunda her türlü hile yolunu gayet iyi bilen, hile ve deha sergileme konusunda su ile alev gibi, dürüstlük ve sahtekârlıkta feleğin çemberinden geçmiş, üçkâğıtçılık ve aldatma konusunda Sasan ve Ebu Zayd’e şapka çıkarttıran, hikmet ve münazara konusunda İbni Sina’ya parmak ısırıtın, işler ters gittiğinde mantıkla Yunanlıları susturan, iki düşmanı dost, iki dostu birbirine düşman eden kişilerdi. Bunlar dört bir yanda dolaşır; oralarda olup biten olaylar ve bu olayların detayları hakkında Timur’a bilgi ulaştırır, oralarda ağırlık ölçüleri, fiyatlar, pazarlarında satılan mallara varıncaya kadar malumat biriktirir ve bunları Timur’a aktarırlardı.” Keza bunlar buldukları ülkelerdeki yolların, arazilerin düz veya eğri, engebeli kısımlarıyla ilgili bilgileri kâğıt üzerine çizerek, şehirler ve menziller arasındaki mesafeleri, ülkenin neresinde yer aldığını, şehir ve köylerin adları, her bir yerin halkı ve başlarında kimlerin bulunduğu; emir, ekâbir, şerif, zengin, fakir kim varsa adları, nesepleri, lakapları ve zanaatlarına varıncaya kadar hepsini tek tek kaydederlerdi. Timur bunların hepsini tek tek gözden geçirir, kendi mantığıyla o yerlerin dışında kalan yerler hakkında fikir yürütürdü. Bir şehre gelip konuştuğunda, şehir ileri gelenlerinden biriyle sohbet ederse, hemen falan filan kişilerle ilgili sorular sorar, falanca bey ile filanca kişi arasındaki çekişmenin neden çıktığını, nasıl

sonuçlandığını, iki kişi arasında bir ihtilaf çıkmışsa meselenin nasıl çözüldüğünü soruşturmaya başladılar. Bu durum karşısında sohbet ettiği kişi Timur'un sanki o olaylar olduğunda o yerde bulunduğu fikrine kapılırdı. Karşısındaki kişiye çetrefil meseleleri açar, o konularda yapılan tartışmaları, mektuplaşmaları detaylarına varıncaya kadar anlatırdı. Bu durum karşısında o veya onlar Timur'un güya o olaylara henüz vuku bulmadan vakıf olduğunu veya adamları vasıtasıyla her şeyden haberdar bulunduğunu düşünürlerdi..." (Arabşah, 1339, s. 298-299; Arabşah, 2012, s. 432-433).

İbn Arabşah'ın eserinde yer verdiği bu bilgi biraz abartılı olsa da yine de Emir Timur'un ileri derecede bir istihbarat sistemi kurduğu ve sefer öncesi düşman toprakları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadan harekete geçmediği görülmektedir. Yabancı topraklarda yıllar süren ancak son derece başarılı sonuçlar elde edilen seferler bu istihbarat çalışmalarının katkıları ile gerçekleşmiştir. Yıldırım Bayezid üzerine hareket ettiği sırada Tokat yolunun dar ve ormanlık olduğunun ayrıca Yıldırım Bayezid'in Tokat'a gelerek subaşlarını tuttuğunun haberini alması üzerine Emir Timur'un, Kayseri üzerinden Ankara'ya yöneldiği görülmektedir (Andican, 2019, s. 442-444). Emir Timur'un kurmuş olduğu bu teşkilat gayet sıkı kurallara bağlanmıştır. Alınan bilgiler sayesinde sefer sırasında meydana gelebilecek olası senaryolar karşısında yapılacak hamleler hesaplanmış ve bu durumlara göre savaş planları yapılmıştır (Paydaş, 2009, s. 37-42; Yüksel, 2004, s. 99; Roux, 1994, s. 165).

Emir Timur sadece sefer öncesi değil, ordu harekete geçtiği zaman da yol boyunca haber alarak düşman hakkında bilgi edinmeye devam etmiştir. Ordunun asli kısmı düşman bölgesine intikal etmeden önce seçilen kişiler karavul¹ olarak ordudan önce gönderilmiş, hem yol hem de düşman hakkında bilgi getirmişlerdir. Bölge hakkında aldığı malumata göre hareket eden Emir Timur gerekirse seferinin yönünü değiştirmiş ve uygun zamanın gelmesini beklemiştir. Bu durumun bir örneği Doğu Anadolu üzerine yaptığı seferde görülmektedir. Doğu Anadolu üzerine yürüyen ve Erzurum'a kadar gelen Emir Timur, Kadı Burhaneddin'in kendisine karşı Yıldırım Bayezid, Sultan Berkuk ve Toktamış Han ile mektuplaşarak bir ittifak kurma teşebbüsünde bulunduğu haberini alınca hemen hareket etmeyerek Erzincan hâkimi Teharten'den bölge hükümdarlarının asker sayıları hakkında bilgi almak istemiştir (Aşıkpaşazâde, 1992, s. 5-6; Yücel, 1989, s. 14-17). Aldığı bilgiler sonrasında henüz doğru zamanın gelmediğini düşünmüş olmalıdır ki bölgeyi terk ederek Toktamış Han üzerine sefere çıkmıştır (Şâmî, 1363, s. 158-162; Yezdî, 1387, s. 800-810; Mar'aşî, 1475, v. 162b-166a).

---

¹Karavul tabiri "gözetleme, bekçi"; askerî terim olarak da "öncü, ileri karakol, posta, keşif kolu" manalarına gelmektedir. Bu tabir ile ilgili detaylı bilgi için bkz. (Özcan, 2001).

Emir Timur'un kendisine yönelik yapılan bu ittifak girişimi karşısında bölgeye sefer düzenlemeden önce Anadolu'ya casuslar ve haberciler gönderdiği ve savaş öncesi uygun zemini hazırladığı görülmektedir. Anadolu'da bulunan Kara Tatarları² kendi safına çekmek için onlara elçiler gönderen Emir Timur, yine Anadolu'da bulunan ve Osmanlı düşmanlığı besleyen Akkoyunlular, Karamanoğulları, Dulkadiroğulları ve Erzincan Emirliği'ne elçi göndererek kendi yanında yer almalarını sağlamıştır (Uzunçarşılı, 1988, s. 171- 189). Sultan Berkuk ve Kadı Burhaneddin'in ölümü, Toktamış Han'ın da bertaraf edilmesinden sonra Emir Timur karşısında durabilecek tek güçlü hükümdar Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid kalmıştır. Ancak Emir Timur'un Yıldırım Bayezid karşısında yaptığı stratejik hamleler sayesinde daha savaş meydanına çıkmadan durumu kendi lehine çevirmeyi başarmıştır. Sefer öncesinde olduğu gibi sefer boyunca gelen istihbarat sayesinde ordunun güzergâhında değişiklikler yapmış, en uygun ve kendisine engel teşkil etmeyecek bölgelerden ilerleyerek Ankara'ya ulaşmış ve yapılan savaş sonucunda Yıldırım Bayezid'i yenilgiye uğratmıştır (Şâmî, 1363, s. 254-260; Yezdî, 1387, s. 1333-1148; Mar'aşî, 1475, v. 308a-316a; Aka, 2003, s. 1-23; Yücel, 1989, s. 84; Paydaş, 2009, s. 49).

2. Diplomatik Unsurların Sefere Fayda Sağlayacak Biçimde Kullanılması

Emir Timur sefer öncesi mutlaka düşman hükümdarlarına elçiler göndermiştir. Elçiler hükümdarların mesajlarını iletmekle beraber, diğer devletler hakkında haber ve bilgi getiren görevlilerdirler. Emir Timur elçilik müessesesine önem vermiş, kendisine gelen elçilere iyi davranmıştır. Geri döndüklerinde gördüklerini anlatacaklarını bildiği için onlara devletin gücünü göstermekten çekinmemiş, adeta güç gösterisi yapmıştır.³ Emir Timur gelen elçilere gösterdiği iyi muameleyi, aynı şekilde kendi elçilerine de gösterilmesini istemiştir. Ancak Timurlu elçilerine kötü muamelenin yapıldığı durumlar da olmuştur. Örneğin Yusuf Sufi tarafından Buhara'ya gönderilen bir ordunun bazı vilayetleri yağma etmesi karşısında Emir Timur tarafından Celalüddin Bahadır elçi olarak gönderilmiş, ancak Yusuf Sufi elçiyi yakalatarak hapsedmiştir. Bunun üzerine Emir Timur, elçisinin serbest bırakılmasını istemiştir. Yusuf Sufi bu isteği kabul etmediği gibi Buhara'nın civar memleketlerini yağmalamıştır. Emir Timur, Yusuf Sufi'nin söz ile yola gelmeyeceğini anlayınca Harezm seferine çıkarak bu bölgeyi Timurlu topraklarına katmıştır (Şâmî, 1363, s. 79-81; Yezdî, 1387, s. 477-482; Mar'aşî, 1475, v. 61a-62b).

² Emir Timur ve Kara Tatarlar ile ilgili detaylı bilgi için bkz. (Yıldırım, 2019).

³ Yıldırım Bayezid'in gönderdiği elçiler bir süre geri gönderilmeyerek Emir Timur tarafından ordunun geçiş töreni izlettirilmiştir. Timurlu ordusunun büyüklüğü ve şevketi karşısında korkuya kapılan elçiler bu durumu geri dönerek Yıldırım Bayezid'e anlatmışlardır (Şâmî, 1363; Yezdî, 1387; Mar'aşî, 1475).

Bir diğ er örnek ise, Emir Timur'un, Yıldırım Bayezid, Toktamış Han ve Sultan Berkuk arasında kurulmaya çalışılan ittifakı dağıtmak ve kendisine tabiiyet bildirmesi için 1394 tarihinde, Kutlukşah adındaki emirini Kadı Burhaneddin Ahmed'e göndermiştir. Görünen o ki bu ittifaka çok güvenen Kadı Burhaneddin, Kutlukşah'a kötü davranarak onu tutuklatmış ve Memlük Sultanı Berkuk'un isteğ i üzerine Mısır'a göndermiştir. Aynı şekilde Mısır Sultanı Berkuk'a gönderilen elçilik heyeti de daha Mısır'a varmadan öldürülmüştür (Yücel, 1989, s. 18; Yücel, 1978, s. 258). Bu durumun savaş sebebi olduğunu iki taraf da bilmektedir. Bu yüzden Emir Timur her ne kadar Kadı Burhaneddin ortadan kaldırılmış olduğundan onunla mücadeleye girmemiş olsa da Suriye seferi sonucunda Memlük Devletini kendisine tabii bir duruma getirmiştir.

3. Sefer Sırasında Alınan Tedbirler

Emir Timur seferleri öncesinde yaptığ i birçok hazırlık sonrasında ordusuyla birlikte bizzat yola çıkmıştır. Sefer boyunca planlar yapmaya, casuslarından haberler almaya devam etmiştir. Düşman topraklarında gafil avlanmamak adına her türlü tedbiri almıştır. Ordunun konakladığ i yerlerde hendekler kazdırmış, çitler çektirmiştir. Ordu ilerlerken ileri gelen güvenilir kişilerden öncü birlikler yani karavullar görevlendirmiştir. Bu kişiler ordu güzergâhı ve düşman hakkında bilgi edinmek için asıl ordudan önce ilerleyerek yol güvenliğini sağlamışlar, gerekirse düşman askerleri ile çarpışmaya girmişlerdir. Emir Timur'un dördüncü Harezm Seferinde emirlerinden İyd Hoca, karavul olarak gönderilmiş, yakalanan düşman askerinden bilgiler alınmış ve bu sayede Harezm kısa sürede ele geçirilmiştir (Şâmî, 1363, s. 79-81; Yezdî, 1387, s. 477-482; Mar'aşî, 1475, v. 61a-62b). Benzer şekilde Toktamış Han ile yapılan Kunduzca Savaşı öncesinde de Emir Timur'un görevlendirdiğ i karavullar sayesinde ordu ilerleyebilmiş ve düşman askerleri hakkında bilgi sahibi olmuştur (Şâmî, 1363, s. 119-120; Yezdî, 1387, s. 651-660; Mar'aşî, 1475, v. 110b-115b). Anadolu içlerinde ilerleyen Timurlu ordusu, Yıldırım Bayezid tarafından Tokat yolunun kapatıldığ i haberini alınca hemen yolunu değ iştirmek suretiyle daha güvenli olan Kayseri üzerinden Ankara'ya gitmiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1979, s. 261; Uzunçarşılı, 1988, s. 309). Suriye seferi sırasında, ordunun yorgun olmasına rağmen Memlük Devleti içerisinde süregelen görüş ayrılığ ından bölgede bulunan adamları sayesinde haberdar olan Emir Timur, hemen bölgeye yönelmiştir. Ancak ordusunun durumunu iyi bilen Emir Timur, uzun zamandır seferde olan askerlerini dinlendirmek için Haleb'i ele geçirdikten sonra müstahkem Dımaşk kalesine hemen saldırmamış, Dımaşk yakınlarında ordugâhını kurmuş ve bir süre beklemiştir. Timurlu tarihçiler bu bekleme sırasında elçilerin gidip geldiğ ini, yaklaşık

on gün sonra orduda bulunan atların yiyecek sıkıntısı çekmesi sonucu Dımaşk'ın doğusunda bulunan Guta'ya doğru ordunun hareket ettiğini yazmaktadırlar (Şâmî, 1363, s. 231-232; Yezdî, 1387, s. 1069; Mar'aşî, 1475, v. 274b). Gittiği her bölgede hızla saldırıya geçen Emir Timur'un Dımaşk önlerinde beklemesinin en önemli nedeni yorgun haldeki ordusunun ve askerlerinin bir kuşatma savaşına girmesi halinde yıpranarak, zor durumda kalabileceğini düşünmesi olabilir. Saldırıya geçmeyerek bekleyen Emir Timur, bu sayede ordusuna dinlenme imkânı sağladığı gibi şehir ve savunması hakkında da bilgi sahibi olmuştur. Memlûk ordusu Emir Timur'un şehre saldırmaması ve hareket ederek şehirden uzaklaşıyor olmasını yanlış anlamış ve Timurlu ordusunun gitmekte olduğunu düşünerek şehirden çıkmış ve saldırıya geçmişlerdir. Ancak Timurlu ordusu hızlı bir şekilde toparlanarak Memlûk ordusuna karşılık vermiş ve Emir Timur karşısında Memlûk ordusu tutunamayarak dağılmıştır (Şâmî, 1363, s. 231-234; Yezdî, 1387, s. 1069-1070; Mar'aşî, 1475, v. 274b-275b). Suriye seferi sonucunda görülmektedir ki Emir Timur bölgeye kendi yönetimini yerleştirmek niyetinde değildir. Başkentine oldukça uzakta olan ve o dönemin güçlü devletlerinden biri olan Memlûk Devleti'nin önemli şehirlerini ele geçirmiş, yağmalamış, yıkmış ve ardında ona sorun çıkarabilecek bir güç bırakmayarak Anadolu üzerine düzenleyeceği sefer için geri dönmüştür (Yücel, 1978, s. 285).

4. Korku Unsurunu Kullanmak ve Ordunun Hareket Kabiliyeti

Emir Timur, geri dönüşü sırasında Bağdat'a hareket ederek bir kez daha Ahmed Celayir üzerine gitmiştir. Her ne kadar Ahmed Celayir yakalanamamış olsa da Bağdat şehri teslim olmayarak direniş göstermesi sonucunda yerle bir edilmiştir. Halkın büyük kısmı katledilmiş ve kafalarından kuleler yapılmıştır (Şâmî, 1363, s. 239-242; Yezdî, 1387, s. 1096-1102; Mar'aşî, 1475, v. 290a-293a). Emir Timur'un yapmış olduğu bu hareket sadece Bağdat halkının direniş göstermesinin bir sonucu değildir. Bağdat'ın yerle bir edilmesi ve halkının kılıçtan geçirilmesi Emir Timur'a karşı muhalefet içerisine girebilecek olanlara bir mesaj niteliğindedir. Psikolojik harp konusunda oldukça başarılı olan Emir Timur bu sayede birçok bölgeyi savaşmadan ele geçirmeyi başarmıştır.

Emir Timur'un savaşları incelendiğinde kendisine düşman gördüğü devletlerin toprakları içerisinde hızla ilerleyerek, rakibinin kendi sınırlarında savaşı kabul etmek zorunda bıraktığı görülmektedir. Bu strateji sonucunda rakip devletler Emir Timur'un hareketlerine göre tavır almak zorunda kalmış, kendi planlarını uygulama imkânı bulamamışlardır (Andican, 2019, s. 439). Emir Timur, Kunduzca Savaşında Toktamış Han'a karşı Altın Orda Hanlığı topraklarında yaklaşık 2500 km ilerlemiş, Suriye seferinde Memlûk Devleti'nin

önemli şehirleri olan Haleb, Şam ve ardından başkent Mısır dışında tüm Suriye topraklarına ordusu ayak basmış, son olarak Yıldırım Bayezid'e karşı Osmanlı hâkimiyetinde olan Ankara önlerine gelmiş ve burada zafer kazanmıştır (Andican, 2019, s. 439-440).

Düşman topraklarına girerek savaşmak cesaretin yanı sıra iyi bir stratejiye sahip olmayı da gerektirmektedir. İşte Emir Timur'un cesareti kadar savaş stratejisinin de önemli yer tutan iki ana öğe hız ve sürpriz unsurlarıdır. Timurlu ordusunda her askerin yedek atı bulunduğundan dolayı ordu hızlı bir şekilde ilerleyebilmektedir. Bu hız sayesinde düşman devletler Emir Timur'un üzerlerine geldiğini haber aldıklarında hazırlanmak için fazla zamanları kalmamaktadır. Bu durumun olumsuz yanı ise otlak bulunmayan coğrafyalarda seferin yapılmasının zor hale gelmesidir. Otlak sıkıntısı çektiği için Mardin ve Şam kuşatmasında ordu yerinde duramamış ve atların ot bulabileceği yerlere hareket etmek zorunda kalmıştır (Şâmî, 1363, s. 231-239; Yezdî, 1387, s. 1091-1092; Mar'aşî, 1475, v. 286b-287a; Andican, 2019, s. 441).

Sefer sırasında başarılı sonuç almak için hızlı olmak kadar düşmanı şaşırtmak da önemlidir. Timurlu ordusunun büyük çoğunluğu süvarilerden oluşmaktadır. Ordunun hem asker hem de atlarını savaşa hazır halde tutmak ve yabancı topraklarda düşman ordusuna sürpriz bir saldırı yapmak için bölgede bulunan otlaklar, pınarlar, düşman mevzileri, coğrafi koşullar ve av hayvanları gibi hayati öneme sahip noktaları önceden bilmek isteyen Emir Timur, oluşturduğu istihbarat ağı ile bu bilgileri elde etmiştir. Sürpriz saldırı konusunda tam bir uzman olan Emir Timur, düşmanın beklemediği hamleler yapmak suretiyle onları şaşırtmıştır. Hızlı sonuç alınmasını istediği için bir bölgede uzun süre durmamıştır. Birçok defa sefere çıkacağı zaman havaların ısınması için bahar ayını beklememiştir; tüm riskleri göz önünde bulundurarak soğuk olmasına rağmen kışın yola çıkarak düşmanını hazırlıksız yakalamak istemiştir (Andican, 2019, s. 442; Paydaş, 2009, s. 39).

Timurlu ordusunda katı bir disiplin anlayışı mevcuttur. Emir ve beylerini ödüllendirdiği kadar cezalandırdığı da bilinmektedir. Emir Timur, bu yöntem ile askerler ve komutanlar üzerinde ayrı bir motivasyon kaynağı oluşturmaktadır. Ordu mensupları başarılı olmaları halinde ödüllendirileceklerini bildikleri gibi hata yaptıklarında cezalandırılacaklarının da farkındadırlar. Buna örnek olarak Harezm bölgesinde bulunan Kat hisarı muhasarası verilebilir. Timurlu askerleri kale hendeğini doldurarak saldırıya geçmeleri için emir aldıklarında Kuçe Melik Oğlan'ın, hendeğe girmesi emredilmiş, ancak tereddüt ederek hendeğe girmeyen Kuçe Melik'e savaş sonunda ceza olarak dayak atılmış ve eşeğin

kuyruğuna bağlanarak Semerkand'a kadar böyle götürülmüştür (Şâmî, 1363, s. 66; Yezdî, 1387, s. 425; Mar'aşî, 1475, v. 48b).

Bir başka örnek ise şöyledir; Toktamış Han'ın Mâverâünnehir'e gelerek bölgeyi yağmalaması sonrasında Semerkand'a gelen Emir Timur'un bu olaydan sorumlu tutulan beylerden Berat Hoca Kukeltaş suçlu bulunarak, sakal ve bıyıkları kesilmiş, yüzü boyanmış ve başörtüsü giydirilerek dolaştırılmıştır. Rütbeli askerler genellikle bu şekilde onur kırıcı cezalar alırlarken, orduda bulunan rütbesiz askerler ise hatalarını çoğunlukla canları ile ödemişlerdir (Yezdî, 1387, s. 599; Mar'aşî, 1475, v. 92b-93a; Aka, 1994, s. 61).

Emir Timur'un sefere çıktığında hem güç gösterisi olarak hem de ordunun son durumunu görmek açısından savaşlar öncesi orduyu teftiş ettiği görülmektedir. Ordusunun azametini rakiplerine göstererek onlara karşı mücadele öncesi psikolojik üstünlük sağlamayı hedeflemiştir⁴(Şâmî, 1363, s. 252; Yezdî, 1387, s. 1130; Mar'aşî, 1475, v. 307a)

5. Ordunun Yeniden Yapılandırılması

Emir Timur'un geliştirdiği bir diğer savaş taktiği ise geleneksel beşli ordu düzenini değiştirerek daha önce yapılmamış bir şekilde orduyu yedi kola ayırmak olmuştur. İslam devletlerinde geleneksel ordu düzeni önde öncü birlikler, arkada merkez, merkezin sağ ve solunda kanatlar, son olarak merkezin arkasında bulunan artçı veya yedek birlikler şeklindedir. Emir Timurda iktidarının ilk yıllarında bu düzeni kullanmıştır. Ancak 1391 yılında Altın Orda hanı Toktamış ile yapılan Kunduzca savaşında Emir Timur kendi oluşturduğu ordu düzenini uygulamıştır. Timurlu kaynakları bu durumu, "*daha önce hiç bir hükümdar ordusunu bu şekilde yediye bölmemişti*" şeklinde aktarmaktadırlar.⁵(Yezdî, 1387, s. 661; Mar'aşî, 1475, v. 164a; Natanzî, 1383, s. 149.)

Emir Timur'un yeni oluşturmuş olduğu ordu düzenine göre Timurlu ordusu: Önde Hiravul ya da Karavul askerlerinden, merkez ordu ise Gol adı verilen askerlerden oluşmaktaydı. Sağ kanat barangar ve barangarkanbülünden meydana gelirken, sol kanat ordusu cavangar ve cavangarkanbülünden mürekkeb idi. Ordunun arka kısmında ise çağdavul yani ihtiyat birliği bulunuyordu. Bu ordu düzeninin Toktamış Han ile yapılan Kunduzca Savaşı'nın ardından Yıldırım Bayezid'e karşı Ankara Savaşı'nda da kullandığını görmekteyiz. (Andican, 2019, s. 448). Bu değişikliğin sebebi Emir Timur'un sürekli saldıran taraf olmasından kaynaklanmış olabilir. Savunma savaşında gerekli olan güçlü merkez sürekli saldırı halinde olan Timurlu ordusu için hayati öneme sahip değildir. Emir Timur ordusunun

⁴ Bu duruma bir örnek olarak Ankara Savaşı öncesi Yıldırım Bayezid'in elçilerine ordusunun gücünü göstermek adına bir geçit töreni düzenlemesi gösterilebilir.

⁵Natanzî eserinde Timurlu ordusunun bu savaşta dokuz kısma ayrıldığını aktarır (Natanzî, 1383).

merkezinde gereğinden fazla asker bulundurmak yerine ordunun sağ ve sol kanatlarını güçlendirilerek merkez tarafından yönlendirilmesi, düşmana göre davranış geliştirilerek gerekirse yedek birliklerle de destek verebileceklerdir. Merkez ise gerek olmadıkça savaşa girmeyen bir komuta merkezi haline gelecektir (Andican, 2019, s. 449).

6. Düşmana Göre Savaş Taktiği Belirleme

Ordu düzenini değiştirmesinin yanı sıra Emir Timur'un düşmanına göre de taktik belirlediğini görmekteyiz. Hindistan seferinde Hint ordusunda bulunan fillere karşı önceden yapılan plan dâhilinde Timurlu ordusu sahte ricat ile geri çekilmiş ve filler iki tarafı kazılmış olan hendekli yola sokulmuştur. Burada daha önce Emir Timur'un hazırlattığı üçgen biçiminde demir dikenler yola serpilerek fillerin sakatlanmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte develerin sırtlarına yerleştirilmiş olan pamukların yakılması ile korkan filler geri dönerek kendi askerlerini ezmiş ve Hint ordusunda paniğe neden olmuştur (Arabşah, 1339, s. 101-104; Arabşah, 2012, s. 169-172). Emir Timur filleri kendi ordusuna kattığında durumun kendi aleyhine dönebileceğini hesap ederek Ankara Savaşı'nda ordusunda bulunan filleri ilk saldırı silahı olarak kullanmadığı gibi zincirlerle birbirine bağlamış ve Osmanlı ordusunun kanat saldırılarını engellemesi durumunda destek amaçlı kullanmayı planlamıştır. Fakat bu duruma gerek kalmamış, Osmanlı askerleri Timurlu ordusunun kanat saldırılarına direnemeyerek dağılmıştır (Andican, 2019, s. 449-451).

Emir Timur'un kullandığı bir diğer savaş yöntemi ise düşmanını aldatmaya yönelik sahte haberler gönderme, mektuplar yazdırma şeklindedir. Özellikle alınması oldukça vakit alacak olan yerlerin ele geçirilmesinde bu taktiği kullanmıştır. İlyas Hoca'ya karşı kullandığı bu strateji sayesinde Özbek askerlerin elinde olan Mâverâünnehr kalelerini savaştan ele geçirmeyi başarmıştır. Bu kalelerde bulunan Özbek komutanlara İlyas Hoca tarafından yollanmış gibi birer mektup yazarak kendisi ile buluşmaları için kaleleri boşaltmaları talimatı vermiştir. Mektuplar kale kumandanlarına ulaşınca, inandırıcılığı artırmak adına kaleden görülebilecek yerlerde toz ve duman kaldırarak Timur ordusunun gelmekte olduğu zannını vermek için birer takım da asker sevk etmiştir. Bu mektupları alan ve Timur ordusunun gelmekte olduğunu sanan muhafızlar, geceleri kaleleri bırakarak çekilmişlerdir. Bu sayede Emir Timur savaştan kaleleri ele geçirmiştir (Özer, 1945, s. 454).

Emir Timur'un, kuşatma savaşlarında çeşitli taktikler kullandığı bilinmektedir. Bunların başında kale surları altına lağımcılar marifeti ile hendekler kazdırmak ve bu hendekleri odun üzerine alarak ateşe vermek suretiyle kale surlarının çökmesini sağlamak bulunmaktadır.

Teslim olmayan şehirlerin kuşatılmasında kullanılan bu taktik Tikrit Kalesi'nin ele geçirilmesinde şu şekilde kullanılmıştır.

“...kalenin ele geçirilmesi fermanını verdiği gibi ümeranın her birinin kalenin bir tarafından lağım kazmaları emrini verdi. Derhal kalenin etrafını delik deşik ederek odun üstüne aldılar... Hazret-i Alâ odun üstüne alınmış olan duvarların ateşe verilmesi ve yıkılması emrini verdi. Odun üstüne alınmış olan kale duvarlarının bir kısmı yıkıldı. Hal böyle olunca savaşa tutuştular. Lağımçılar kalenin altını boşaltmış olduklarından dolayı bütün odunların neft ile eksiksiz bir şekilde ateşe verilmesi emri verildi. Emre uyularak kalenin duvarları çöktürüldü...” (Şâmî, 1363, s. 143; Yezdî, 1387, s. 745-746; Mar'aşî, 1475, v. 146a-147a)

Emir Timur kuşatma altına aldığı şehirleri ele geçirmek için hendek kazmak ve surların bir kısmını ya da tamamını yerle bir ederek bu bölgeleri ele geçirme konusunda muvaffak olmuştur. Bu yöntem Emir Timur'a özgü bir taktik değildir. O yüzyıllarda kalelerin kuşatılması sırasında surları yıkarak kaleleri ele geçirmeyi diğer devletler ve hükümdarlar da denemiştir. Ancak burada Emir Timur'un diğer hâkimlerden farkı bu yöntemi oldukça başarılı bir şekilde kullanıyor olmasıdır. Bununla birlikte Emir Timur'un kuşatma bölgesinin durumuna göre yeni stratejiler geliştirdiği de bilinmektedir. Gürcistan üzerine hareket ettiği seferinde zapt edilecek kalenin yüksekliğinde kuleler ve kaleler inşa ettirmiştir, daha zorlu kalelerde merdivenler inşa ettirmek suretiyle tırmanılmasını, bazen de kalın ipler aracılığı ile tırmanmayı, dağlardan sarkarak aşağıya inmeyi ve kalenin burçlarına ulaşılmasını emretmiştir (Yezdî, 1387, s. 1207-1210; Mar'aşî, 1475, v. 344a-347a). Bir başka yöntem ise mancınıklar yapılarak taşlar fırlatılmak suretiyle surlara zarar vermeye çalışılmasıdır. Birçok kuşatmada olduğu gibi Avnik'in kuşatmasında bu yöntem kullanılmış, kale hâkimi Mısır itaati kabul etmeyince mancınıklar kurulup kale surları ve evler yerle bir edilmiştir. Emir Timur bununla da yetinmeyerek hisar yakınlarına bir kule yaptırmış, buradan mancınıklar taş fırlatarak şehri savunanları zor durumda bırakmıştır (Şâmî, 1363, s. 154-156; Yezdî, 1387, s. 772-777; Mar'aşî, 1475, v 156-158).

Yukarıda zikredilen kuşatma yöntemlerinin çoğunu ve daha fazlasını Bağdat kuşatmasında kullanıldığı görülmektedir. Dönemin eserlerinde bu kuşatma hakkında şu bilgiler verilmektedir:

“...Şehzadelerden Emîrzâde Miranşah, Emîrzâde Rüstem ve Emîrzâde Halil Sultan; noyanlardan ise Emir Süleyman Şah, Emir Şeyh Nureddin, Burunduk Cihanşah, Rüstem Toğa Boğa, Ali Sultan ve diğer tümen, binlik ve koşun ümeraları uygun mahallerde lağımçılar görevlendirdiler. Bir miktar bahadırlarda lağımçıları korumak üzere görevlendirildi...”

Sâhipkıran Karyetü'l Ukab'ın aşağı tarafında Dicle üzerine bir köprü kurulmasını ve mahir okçuların orada pusuda bekleyerek suyun altından kaçmak isteyenleri yok etmelerini bildirdi...Şehir her taraftan öylesine bir kuşatma altına alınmıştı ki bir kişinin kaçıp gitmesine imkân yoktu... Şehrin kutvali Emir Ferec şehir ahalisi ile birlikte dehşet içerisinde çırpınıyordu. Yiğitlik noktasında bildiklerini ve yapabildiklerini ortaya koymada kusur etmiyordu. Sâhipkıran'ın ordusu tarafından bir lağım ateşe verilerek surların bir parçası düşürülünce Ferec'in adamları vakit kaybetmeden o gediği alçı ve fırında pişirilmiş kerpiçlerle tekrar kapatıyorlardı... Şehzadeler Sâhipkıran'ın karşısında diz çökerek topluca şehre saldırmayı ve bir baskınla şehrin alınması için izin istedilerse de Sâhipkıran tarafından kabul görmedi... Kuşatmanın kırkinci gününde Şehzade Halil Sultan, Emir Şeyh Nureddin ve Rüstem Toğa Boğa ile birlikte şehre hücum ederek surlara merdiven dayadılar. Başka bir taraftan da Emîrzâde Rüstem, Emir Şah Melik, Burunduk, Ali Sultan koşun ümeraları ile birlikte ani bir saldırı tertip ederek hisarın duvarlarını hendeğe yıkmayı başardılar. Hal böyle olunca cihana iz bırakan ordu her taraftan şehre girmeye başladılar..." (Şâmî, 1363, s. 240-242, Yezdî, 1387, s. 1097-1102; Mar'aşî, 1475, v. 289b-292b)

Kuşatmanın uzun vakit alacağı zamanlarda ya bölge bir miktar birlik bırakılıp kuşatma sürdürülmüş ya da kale içerisindeki askerleri dışarı çıkarmak suretiyle bölgeyi ele geçirilmeye çalışılmıştır. Sistan Kalesi'nin kuşatılmasında sahte ricat adı verilen kadim Türk taktiğini uygulayan Emir Timur,iki bin kişiyi pusuya yatırıp Muhammed Sultanaşah'a, az bir kuvvetle öne doğru çıkıp, hafifçe çarpıştıktan sonra pusu kurulan yere doğru kaçmasını emretmiştir. Muhammed Sultanaşah emre itaat ile az bir kuvvetle düşmanı karşılamaya çıkmış, bunu gören düşman kuvvetleri sayıca az olduklarını görüp de hücumla geçince, sahte ricat taktiği ile geri çekilerek düşmanı becenede⁶ yatan askerlerin kılıçlarına yem etmişlerdir. Düşmanın büyük kısmı piyade olduğu için orada katledilirken, kalanların da birçoğu kale kapısına kadar takip edilmiş ve öldürülmüştür (Şâmî, 1363, s. 92-93; Yezdî, 1387, s. 534-535; Mar'aşî, 1475, v. 74b-75a).

Son olarak İzmir kuşatması Emir Timur'un düşmana ve şartlara göre değişen savaş stratejisine güzel bir örnektir. Osmanlıların yıllarca uğraşarak topraklarına katamadığı stratejik öneme sahip olan İzmir şehrini Emir Timur sadece karadan yaptığı kuşatma ve saldırılar ile iki hafta gibi bir zaman zarfında ele geçirmeyi başarmıştır.Kaynaklarda bu kuşatma şu şekilde aktarılmaktadır:

---

⁶ Pusu

“...Sâhipkıran kaleyi görür görmez zaptı için gereken emri verdiler. Karaya doğru olan taraftan savaşa başlandı. Ümera her biri kendi bölgesinde lağımçıları iş başına getirdiler. Ayrıca savaş arabaları ile mancınıklar da hazır hale getirildi. Deniz tarafından ise Emir Şah Melik ağaçtan üçayaklı duracak yerler yaparak bunları birbirine bağlamak suretiyle suyun içerisinde birbirine yakın koymaya başladı. Bunların üzerine de tahtalar atmak suretiyle bir köprü haline getirdi. Kalenin iki tarafından bahsi geçen üçayaklı ağaçların yapıldığı bölgeye kadar muzaffer askerlerin üzerinde durarak savaşılabilecekleri genişçe bir yol yapılmış oldu. Yiğitler siperlerini alarak oraya gittikleri gibi savaşa başladılar. Sâhipkıran hazretleri ordunun tamamı ile saldırıya geçilmesi emrini verdi. Lağımçılar taşların altını oyarak altına odun yığdılar. Ardından da odunların üzerine alınmış olan hisarın altına neft döktükten sonra ateşe verdiler. Ateş duvarın tutunma kuvvetini ortadan kaldırınca surlar çökmeye başladı. Surların üzerinde bulunan düşman askerlerinin bazıları taşlarla birlikte kara toprağa düşerek cehenneme ulaşıyorlardı. Bu aşamadan sonra muzaffer gaziler cihat kılıcını çekerek açılan gediklerden içeriye girdiler ve kaleyi ele geçirerek kâfirleri katlettiler. Bir kısmı da denize düşerek helak olup boğuldular. O kalenin taş ve kerpiçlerini kökünden sökerek denize atıp yerle bir ettiler...” (Şâmî, 1363, s. 266-268; Yezdî, 1387, s. 1169-1174; Mar’âşî, 1475, v. 328a-329a).

Sonuç

Emir Timur askeri ve siyasi dehaya sahip önemli bir tarihi şahsiyettir. Hükümdarlığı boyunca düşmanlarına karşı her zaman başarı sağlamıştır. Seferleri boyunca birçok askeri taktik uygulamıştır. Kadim Türk askeri geleneklerini uyguladığı gibi kendisi de yeni stratejiler ortaya koymuştur. Bunlardan komutan ve ileri gelen kişilere sahte mektuplar göndermek, sefer yönünü değiştirerek farklı göstermek, sayıca ordusunun üstün görünmesini sağlamak, savaş esnasında düşman askerlerinin moralini bozmak ve düşman asker sayısına göre strateji geliştirme gibi daha birçok askeri stratejiye başvurduğu görülmektedir. Kurmuş olduğu haber alma teşkilatı sayesinde sefere çıkmadan önce gideceği bölge hakkında yeterince bilgi sahibi olmuştur. Ordusundan önce hedefi olan bölgeye propaganda yapmaları için bu işle görevli kişileri göndermek suretiyle kendisine karşı oluşacak muhalefeti engellemeye çalışmış, kuşatma savaşlarında büyük bir öneme sahip olan halkı savaştan el çektirerek kendi saflarına çekmeyi hedeflemiştir. Düşman topraklarına girerek, hızlı ve sürpriz saldırılar düzenlemiştir.

Emir Timur, tarihe damgasını vurmuş bir askeri deha olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek savaş nizamı, gerek savaş sırasında uyguladığı taktiklerle bu ünvanı hak etmektedir.

Görüldüğü üzere Emir Timur savaş öncesi birçok stratejik hamlelerde bulunmuş ve daha savaş meydanına gelmeden rakiplerinin önüne geçmeyi başarmıştır. Emirleri kendisine koşulsuz itaat etmişlerdir. Ceza-ödül yöntemi sayesinde askerleri arasında düzenini sağlamış ve ordusunu yenilmez bir savaş makinasına dönüştürmüştür. Her ne kadar sefer sırasında son derece sert ve acımasız biri gibi görünse de, zaferi kutlamaya gelince ortaya serdiği cömertlik dikkate değerdir.

Emir Timur'un diğer tarihi öneme sahip liderlerden farkı askeri ve siyasi başarıları değil, bu başarıları giderken kullandığı yol ve yöntemlerdir. Emir Timur düşmanlığı ile kaleme alınmış eserlerde kendisi acımasız, kaba, despot, vahşi gibi sıfatlarla anılmış olsa da Emir Timur ordusunu çıkardığı her seferde ve ele geçirmek istediği her yerleşim yerinde belirli bir amaç doğrultusunda planlı bir şekilde hareket etmiştir. Şehirlere saldırmadan önce itaat çağrısı yapmış, muti olan şehirlere genellikle sadece âmân parası alınmıştır. Bununla birlikte ister kendisine karşı muhalefet etsin, ister hemen teslim olsun bu şehirlerdeki ulema, şeyhler, seyyidler ve zanaat ile uğraşanların canları ve malları bizzat Emir Timur tarafından koruma altına alınmıştır.

Emir Timur anlatılanlar dışında da seferleri boyunca girdiği mücadeleleri kazanmak adına birçok strateji kullanmış ve başarılı olmuştur. O, askeri anlamda tam bir dahi olduğunu ispat etmeyi başarmıştır. Döneminin oldukça ilerisinde olan yöntemleri ile düşmanlarını ortadan kaldırmış, girdiği hiçbir savaşı kaybetmemiş ve uçsuz bucaksız toprakların sahibi olarak büyük bir imparatorluk kurmayı başarmıştır.

Kaynaklar

Andican, A. (2019). *Emir Timur Tarih, Siyaset, Miras*. Selenge Yayınları.

Aka, İ. (1991). *Timur ve Devleti*. Türk Tarih Kurumu Yayınevi.

Aka, İ. (1994). *Mirza Şahruh ve Zamanı (1405-1447)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Aka, İ. (2003). *Timur'un Ankara Savaşı (1402) Fetihnâmesi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Aka, İ. (2012). Timur. İçinde. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (C. 34, ss. 173-177). TDV Yayınları.

Alan, H. (2007). *Bozkırdan Cennet Bahçesine Timurlular 1360-1506*. Ötüken Neşriyat.

Âşıkpaşazâde. (1992). *Âşıkpaşazâde Tarihi*. (nşr. H. N. Atsız). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Clavijo, R. G. (2016). *Timur Devrinde Kadis'ten Semerkant'a Seyahat*. (Çev. Ö. R. Doğrul). Köprü Kitapları.

Hoca Sadettin Efendi. (1979). *Tacü't Tevarih*, (hızr. İsmet Parmaksızoğlu). Kùltür Bakanlığı Yayınları.

İbnArabşah. (2012). *Acâibu'lMakdûr (Bozkırdan Gelen Bela)*. (Çev. A. Batur). Selenge Yayınları.

İbnArabşah. (1339). *Zindegânî-i Şigiftâver-i Tîmûr*, (trc. Muhammed Ali Necâtî). Şirket-i İntişarat-ı İlmi ve Ferhengi.

Kafesođlu, İ. (2006). *Türk Milli Kùltürü*. Ötüken Neşriyat.

Mar'aşî, Z. (1475). *Müntahabü't-tevârîh*. Kitabhâne-i Meclis-i Şurâ, no. 35919.

Natanzî, M. (1383), *Müntahabü't-tevârîh-i Mu'înî*, (Haz. P. Istahri). Esâtîr Yayınları.

Paydaş, K. (2009). *Emir Timur'un Fetihlerinde Haber Alma Teşkilatının Önemi*. Ankara Üniversitesi Yayınları.

Roux, J. P. (1994). *Aksak Timur: İslam'ın Kutsal Savaşçısı*. (Çev. A. R. Yalt). Milliyet Yayınları.

Şâmî, N. (1363). *Zafernâme*. (nşr. PenâhîSemnânî). Sazmân-ı Neşr-i Kitâbİnşîşârât-ı Bamdâd.

Ögel, B. (2002). *Devlet Meclisi ve Kurultay*. Yeni Türkiye Yayınları.

Özer, Y. Z. (1945). *Timur'un Yaptığı İşlere Toptan Bakış*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Özcan, A. (2001). Karakol. İçinde. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (C. 24, ss. 431-434). TDV Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi*. (C. I). Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yezdî, Ş. A. (1387). *Zafernâme*. (nşr., Seyyid Said Mir Muhammed Sâdık, Abdülhüseyin Nevâî). Kitabhane, Müze ve Merkez-i Esnâd-i Meclis-i Şûrây-i İslâmî.

Yıldırım, M. İ. (2019). *Emir Timur'un iç Anadolu'da Uyguladığı Tehcir Siyaseti: Kara Tatarlar*. Kimlik Yayınları.

Yüksel, M. Ş. (2004). *Arap Kaynaklarında Timur*. Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları.

Yücel, Y. (1978). *Timur Tarihine Dair Araştırmalar*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yücel, Y. (1989). *Timur'un Ortadođu-Anadolu Seferleri ve Sonuçları(1393- 1402)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.